

Л. П. Грузська

Житомирський обласний краєзнавчий музей

ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ Розпочав свою діяльність у жовтні 1865 в приміщенні публіч. б-ки (нині [Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича](#)) після того, як Волин. губернатор М. Чертков подарував їй 48 зразків місц. гірських порід і мінералів. У квітні наступ. року колекцію виставлено для відвідувачів. Розпоряд. комітет б-ки виділив для музею окрему кімнату, а також завів хронол. і системат. каталоги. Згодом його поповнено колекціями з 400-т зразків гірських порід, мінералів, геол. і палеонтол. матеріалів Г. Осовського, монет предводителя житомир. повіт. дворянства К. Симонича, матеріалами Волин. єпархіал. давньосховища та збірками графів Іллінських-Стецьких (м-ко Романів, нині смт) і баронів де Шодуар (Житомир). 1897 музей перенесено у нове приміщення б-ки на вул. Пушкінська, № 32. Від 1902 – у складі новоутвореного Товариства дослідників Волині. 1911 музей отримав окреме приміщення на розі вул. Гоголівська та Хлібна (колиш. Будинок працелюбства). 1913 складався з природн.-істор., етнол., екон. та істор. відділів, експозиція налічувала 8292 експонати. Від 1914 – Волин. центр. музей (перший дир. – [С. Бржозовський](#)). Знач. внесок у його розвиток як наук. установи, поповнення фонду зробили геолог [П. Тутковський](#), археолог [С. Гамченко](#), фольклорист і етнограф [В. Кравченко](#). Після більшов. перевороту 1917 націоналізовано та передано Волин. губерн. комітету з охорони пам'яток мистецтва і старовини. У 1920-х рр. музей мав 3 приміщення: гол. на вул. Лермонтовська, № 13 (геол. і зоол. відділи з ботан. садом та оранжереєю), на розі вул. Гоголівська і Хлібна (відділи мистецтва, археології, праці та промисловості), на вул. К. Лібкнехта, № 10 (етногр. та істор. відділи). 1925 на Всеукр. краєзнав. конф. надано статус Волин. н.-д. музею. 1928 при геол. і етногр. відділах відкрито аспірантуру, наук. керівництво якою здійснювали, відповідно, [С. Бельський](#) і В. Кравченко. Діяли філії у Бердичеві, Коростені, Лугинах, Малині (нині усі – Житомир. обл.),

Шепетівці (нині Хмельн. обл.). У 1930-х рр. тут працювали [П. Абрамович](#), [В. Бруховський](#), [В. Вікторовський](#), [Н. Дмитрук](#), [М. Кудрицький](#), І. Левицький. Низку працівників спіткали сталін. репресії. Під час 2-ї світової війни приміщення музею на вул. Лермонтовська зруйноване, найцінніші фонди розграбовано. У травні 1945 музей відновлено на вул. Вільська, № 17. Від 1950 – сучасна назва. 1954 музею передано фонди [Бердичівського соціально-історичного музею ім. Ф. Дзержинського](#). Від 1970 – у приміщенні колиш. катол. консисторії на вул. Комарова, № 8а (нині Замкова площа, № 1). Нині осн. напрямками діяльності музею є н.-д., наук.-фонд., наук.-експозиц. та масова наук.-просвітн. робота. Осн. фонд складає бл. 150 тис. од. зберігання. У істор. відділі – унікал. археол. колекція з ранньопалеоліт. Житомир. стоянки, знаряддя праці періоду пізнього палеоліту з Радомишл. стоянки, знаряддя праці, зброя, ремісн. вироби, залишки тканин з Райковец. городища, знищеного під час навали Батия 1241 (розкопки проводили Житомир. та Бердичів. музеї спільно з археол. експедицією АН УРСР), одягу, коштов. та ремісн. виробів Житомир. Полісся з б-ки Ганських-Жевуських. Цікавими є нумізмат. зібрання римських монет 1–2 ст., польс. сріб. монет 17 ст. часів правління Яна Казимира та Сигізмунда III. За результатами н.-д. роботи музей проводить щорічні наук. конф. із залученням провід. учених, музей. працівників і краєзнавців України, на базі влас. експозицій, виставок і фонд. зібрань – творчі зустрічі, темат. вечори, літ.-мист. свята. Функціонує наук. б-ка, на правах філії діють відділи: Брусилівський історичний музей ім. І. Огієнка, [Житомирська картинна галерея](#), [Житомирський музей природи](#), [Короленка В. Житомирський літературно-меморіальний музей](#), [Коростенський краєзнавчий музей](#), *Лесі Українки Новоград-Волинський літературно-меморіальний музей*, *Рильських родини Романівський музей-садиба*, *Словечанський музей партизанської слави Полісся*. Директор – Л. Грузська.

Рекомендована література

1. Житомирський обласний краєзнавчий музей // Музеї України. 2005. № 3(9).

Бібліографічний опис:

Житомирський обласний краєзнавчий музей / Л. П. Грузська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-19280>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).